

Nr 102.

Av herr **Alströmer m. fl.**, om *Västgöta regementes bibehållande*.

I årets statsverksproposition framhåller statsrådet och chefen för försvarsdepartementet i fråga om förläggningen av Västgöta- och Bohus regemente, att han med anledning av 1925 års försvarsutskotts förslag att förlägga regementet till Uddevalla i stället för till Vänersborg yttrat, att en ytterligare prövning av denna fråga kunde finnas önskvärd. Trots personlig benägenhet för en förläggning till Vänersborg och trots arméfördelningschefens m. fl. militära uttalanden i samma riktning, hade emellertid statsrådet kommit till det resultatet, att sedan riksdagen redan tagit ståndpunkt, tillräckligt starka skäl för att påkalla en ändring icke *nu* föreläge.

Den avsevärda minskning av vår försvarsorganisation, som vid föregående års riksdag godkändes, har inom stora delar av vårt folk väckt oro och motvilja. Särskilt har detta varit fallet inom de landsdelar, där med dessa delars befolkning fast sammanknutna bygderegementen finnas, vilka nu skola slopas. Minskningen av regementenas antal måste medföra minskade möjligheter att i händelse av krig kunna för försvaret tillgodogöra sig den på grund av befolkningens storlek eljest befintliga försvarskraften. Vådan härav kan icke förbises.

De rötter, som Västgöta regemente slagit i Västgötabygden, äro både gamla och djupa, och de band, som sedan 400 år binda regementet samman med befolkningen, äro av såväl ideell som materiell natur. De värden, som genom regementets utplånande skulle gå förlorade, kunna aldrig i penningar direkt beräknas, ty de direkta påvisbara förlusterna utgöra en mycket ringa del av dessa värden. Att känslan härav är särskilt starkt framträdande inom den av Västgöta regementes indragning berörda landsdelen, framgår bäst därav, att en opinionsyttring till förmån för regementets bibehållande samlat icke mindre än 12,000 namnunderskrifter allenast från landsbygden. Uppfattningen inom vissa städer och samhällen framgår av från desamma in-givna skrivelser till Kungl. Maj:t.

I fråga om Västgöta regemente föreligger vidare ett särskilt förhållande; det att Älvsborgs län redan en gång tidigare, nämligen 1901, berövades ett i orten rotfäst regemente, Västgöta Dals regemente, som då ingick i Hallands regemente. Det ansågs sedermera lämpligt att förlägga Västgöta regemente till Vänersborg för att i viss mån för befolkningen i norra delen av Älvsborgs län motverka olägenheterna av den gjorda förflyttningen av Västgöta Dals regemente. Ända till dess frågan kom under behandling i förra årets försvarsutskott, avsågs också Vänersborg såsom förläggningsort för ett infan-

teriregemente. Det känns helt naturligt bittert för den av indragningen berörda befolkningen att nu åter hotas att förlora ett rotfäst bygderegemente.

För de värnpliktiga och deras anhöriga är det en stor förmån, att värnpliktstjänstgöringen får fullgöras i närheten av hemmet. I detta avseende skulle förhållandena för inbyggarna i norra delen av Älvsborgs län komma att ställa sig mycket ogynnsamma, och en stor del av infanteriets värnpliktiga skulle måhända få fullgöra sin tjänstgöring i Karlstad, i Borås eller i Skövde. För huvuddelen av de värnpliktiga torde detta komma att utgöra ett hinder för att de söndagar eller kortare tjänstledighet må kunna uppsöka sina hem, vare sig för arbete eller vila. Omfattningen av dessa resor framgår tydligast, när man på söndagskvällen ser antalet av dem, som med olika fortskaffningsmedel begiva sig åter till regementet. Ovan anförda förhållanden framhäva betydelsen för vår bygd av att få behålla Västgöta regemente i Vänersborg.

Det är icke vår mening att söka bibehålla Västgöta regemente på bekostnad av något annat och att således på en annan bygd överflytta de svårigheter, som tillämnas inbyggarna i Älvsborgs län. Med riksintresset att få ytterligare ett regemente, som skulle möjliggöra uttagande av något av den värnkraft, som nu vid mobilisering måste ligga oanvänd sammanfalla fullkomligt de starka ortsintressen, som tala för bibehållandet av ett infanteriregemente i Vänersborg.

För Vänersborgs stad kommer regementets indragande att medföra ekonomiska konsekvenser av högst betänklig art. Det framgår av bifogade utredning, till vilken jag även i övrigt vill hänvisa, att staden för regementets förläggning till densamma åtagit sig direkta utgifter för markinköp m. m. uppgående till icke mindre än 378,858 kronor 80 öre. Den redan höga utdebiteringen till landsting, kommun och kyrka, uppgående till 11 kronor 14 öre per bevillningskrona, skulle efter regementets indragning enligt en preliminär beräkning ökas med 66 öre per bevillningskrona. Utsikterna för på andra sätt ökad skattekraft äro heller icke ljusa. Arbetslösheten synes tvärtom vara i tilltagande, och man måste givetvis befara, att detta förhållande skall ytterligare betunga stadens ekonomi.

Därest de belopp, som nu genom regementets personal och förvaltning tillföras orten och bygden, icke längre komma dessa till godo, bliver det ofrånkomligt, att regementets indragning skulle förorsaka stadens och ortens handlande, näringsidkare, lantbrukare m. fl. allvarliga förluster, i många fall kanske av ruinerande innebörd.

Väl förutsattes i 1925 års försvarsproposition, att ersättning skall beredas de städer, vilkas beröras av de med den nya ordningen följande inskränkningar i truppförband. Ersättningens storlek skall visserligen också bli föremål för framtida utredning, men det må erinras om att det icke anslagits några som helst medel för att bestrida de med ersättningsanspråken förenade kostnaderna. Det synes under sådana förhållanden knappast vara att vänta, att ersättningsfrågans ordnande skall bli på ett tillfredsställande

sätt löst. I varje fall komma säkerligen icke de förluster, vilka nödvändigtvis komma att drabba enskilda, att bliva föremål för något hänsynstagande. Åtminstone för Vänersborg måste man befara allvarliga konsekvenser härav.

Det torde i detta sammanhang också böra framhållas, att staden Trollhättan är stadd i stark utveckling och att en ytterligare ökning av invånarantalet liksom också av den industriella verksamheten i orten sannolikt är att motse. Med hänsyn till den på grund härav sannolika ökningen av antalet värnpliktiga från dessa trakter redan i en snar framtid är bibehållandet av ett regemente i Vänersborg ett starkt framträdande önskemål.

På grund av vad ovan anförts, hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att utöver i riksdagens skrivelse nr 310/1925 skall bibehållas även Västgöta regemente med normal sammansättning och med förläggning i Vänersborg.

Stockholm den 21 januari 1926.

Thore Alströmer.

Arthur Gustafson,
Kasenbergl.

Carl Arv. Anderson.

Gust. A. Gustafsson.

Otto Johansson.

Bilaga.

P. M.

från representanter för Vänersborgs stadsfullmäktige rörande förläggning av truppförband i Vänersborg.

(Avgiven den 24 mars 1925.)

Vänersborgs stadsfullmäktige uppdrogo den 10 februari 1925 åt en kommitté på 7 personer att bevaka Vänersborgs stads intressen i anledning av då — på grund av uppgifter i pressen — befarad förflyttning av Västgöta regemente.

Enligt Kungl. Maj:ts sedermera avgivna proposition nr 50 angående försvarsväsendets ordnande föreslås, att Bohusläns och Västgöta regementen skulle sammanslås till Västgöta-Bohus regemente med förläggning i Vänersborg.

Emellertid hava till riksdagen avgivits motioner innefattande framställningar dels om Västgöta-Bohus regementes förläggande till Uddevalla och dels om bibehållande av Bohusläns regemente med förläggning såsom hitills i Uddevalla.

Då dessa motioner skulle kunna föranleda därtill, att ett infanteriregemente icke längre skulle bliva förlagt till Vänersborg, vilket ju den ena direkt åsyftar, få vi undertecknade, på uppdrag av kommitterade, härmed framlägga Vänersborgs stads synpunkter i frågan.

I den kungl. propositionen anför försvarsministern:

»Vid övervägandet av frågan, vilka truppförband, som skola indragas, måste hänsyn tagas till en mångfald olika omständigheter.

Såsom försvarsrevisionen framhållit, bör sålunda först och främst beaktas förläggningssorternas större eller mindre lämplighet ur mobiliseringssynpunkt. I detta hänseende gäller det att tillse, att de olika truppförbanden erhålla en sådan förläggning, att deras mobilisering kan försiggå med erforderlig snabbhet och säkerhet, ävensom att förläggningssorterna bliva i möjligaste mån tryggade. I samband med bedömande av förläggningssorterna ur mobiliseringssynpunkt bör hänsyn jämväl tagas till deras belägenhet dels ur synpunkten att — särskilt under tiden närmast före och efter mobiliseringen — erhålla skydd för landgränser och kuster, viktigare kommunikationsleder m. m. ävensom nödiga besättningar i fästningar, dels ock ur synpunkten att erhålla en lämplig indelning i arméfördelningsområden samt att efter mobiliseringens avslutande snabbt kunna förena och i olika riktningar transportera de i arméfördelningarna ingående truppförbanden.

För den föreliggande frågans allsidiga bedömande måste hänsyn vidare tagas till de olika förläggningssorternas beskaffenhet ur utbildningssynpunkt, vidare bör beaktas de värnpliktigas intresse av att få fullgöra sin värnplikt så nära hemorten som möjligt. Ur denna synpunkt är det, liksom i mobiliseringsavseende, en fördel, om truppförbanden äro någorlunda jämnt fördelade över landet efter befolkningstätheten. En annan omständighet, som bör beaktas, är de lokala intressen, vilka äro förknippade med vederbörande truppförbands förläggning. Särskilt måste hänsyn tagas till de med vissa städer träffade överenskommelserna angående truppförbands förläggande till dessa. Då, som bekant, kasernetablissemanten för samtliga nuvarande truppförband ännu icke äro färdiga, är det vidare önskvärt, att den erforderliga indragningen av truppförband kan verkställas så, att några ytterligare kostnader för kasernbyggnader icke behöva ifrågakomma. Slutligen torde med hänsyn till särskilt de äldre truppförbandens traditioner en eventuell indragning böra genomföras på det sättet, att vederbörande truppförband sammanslås med annat till ett nytt truppförband, vilket sålunda kommer att i sig upptaga och vårda båda de gamla förbandens traditioner.»

Ur dessa synpunkter synes oss uppenbart, att Vänersborg utgör en synnerligen lämplig förläggningssort för ett truppförband, vilket jämväl framgår av chefens för generalstaben yttrande den 13 maj 1924 till riksdagens särskilda utskott (Särskilda utskottets utlåtande nr 2 år 1924 bil. 1), där det heter:

»En betingelse för mobiliseringens hastiga genomförande är, att förläggningssorterna väljas i folkrika och med goda kommunikationer försedda trakter, vilka dessutom äga erforderlig tillgång på hästar, fordon och förnödenheter. Med tanke enbart på nu anförda synpunkter d. v. s. på mobiliseringen i egentlig bemärkelse borde man i främsta rummet bibehålla infanteriregementena inom sådana områden som Skåne, Väster- och Östergötland, Närke, Uppland o. s. v.

Trygghet mot störande ingrepp från fiendens sida i mobiliseringsarbetet är en annan synnerligen viktig betingelse för en hastig och planenligt utförd mobilisering. Ur denna synpunkt är det *angeläget att i möjligaste mån undvika förläggning inom gräns- och kusttrakter*, vilka redan vid början av ett krig kunna befaras bliva särskilt utsatta för fientliga företag.»

Vidare bör framhållas, att det icke i något enda förslag under försvars-

frågans tidigare behandling varit ifrågasatt annat än att Vänersborg skulle bibehållas som förläggningssort för ett truppförband.

Vid närmare skärskådande av Vänersborgs lämplighet som förläggningssort torde beträffande trafikförbindelserna framgå, att dess läge, med hänsyn till sträckningen av Bergslagsbanan, Dalslandsbanan, Uddevalla—Vänersborg—Herrljungabanan och Göta kanal, är synnerligen gynnsamt, därvid den omständigheten, att dessa trafikleder till hela sin utsträckning äro väl skyddade från omedelbart fientligt anfall från kusten, läser ur mobiliseringssynpunkt vara av avgörande betydelse.

Att vid mobilisering en del värnpliktigas från Bohuslän transport till Vänersborg såsom förläggningssort skulle medföra en större tidsutdräkt av — som det uppgivits — 45 minuter, torde icke böra tillmätas *någon* betydelse, liksom kostnaden vid in- och utryckning bliver densamma om en del värnpliktiga transporterats från Västergötland till Uddevalla eller från Bohuslän till Vänersborg.

I detta sammanhang torde det böra framhållas, att mera än hälften av de värnpliktiga från Göteborgs och Bohus län kommer från Göteborg, och att det för dessa vid in- och utryckning eller vid besök i hemmet är fullkomligt likgiltigt om deras förläggningssort är Uddevalla eller Vänersborg.

Även ur den synpunkten, att de värnpliktiga böra vapenövas inom sitt eget landskap, vilket i ovannämnda motioner framhållits såsom önskvärt, torde icke vara något att invända emot att värnpliktiga från Göteborg, beläget i Västergötland, vapenövas i Vänersborg.

För de värnpliktigas utbildning i Vänersborg står till förfogande en omfångsrik och synnerligen omväxlande terräng, vilken omfattar icke blott det område, som Vänersborgs stad överlämnat till kronan, utan jämväl stadens hela skogsmark, som enligt avtal med kronan får användas vid regementets övningar.

Att följderna av en regementsindragning för en stad i ekonomiskt hänseende alltid bliva kännbara, torde vara uppenbart, och att dessa följder för Vänersborgs stad, med sitt jämförelsevis ringa invånareantal och sina små ekonomiska resurser, skulle bliva synnerligen svårartade, därom kan intet tvivel råda.

Beräkningar härom jämte en del uppgifter i övrigt rörande Vänersborgs stads förhållanden finnas upptagna i bifogade bilaga 1.

Vänersborg den 24 mars 1925.

Nils Linnell.

Borgmästare.

Hugo Jennische.

Stadsfullmäktiges ordförande.

Olof von Nolting.

Drätselkammarens ordförande.

Bilaga 1.

Uppgifter rörande Vänersborgs stads kostnader för K. Västgöta regementets förläggning i Vänersborg och stadens ungefärliga inkomster därav m. m.

I. Kostnader, som staden iklätt sig för regementets förläggande hit:		
a) värdet av staden förut tillhörig mark, som upplåtits 445,594 m ²	65,000: —	
b) värdet av inköpt mark 671,376 m ²	183,408: 80	
c) kostnad för grässådd	4,000: —	
d) kostnader för gatas utläggande	4,800: —	
vattenledning	3,765: —	
gasledning	3,735: —	
avloppsledning	650: —	12,950: —
e) kostnad för flyttning av hus	500: —	
lagfarter	15,000: —	
byggnad av ny fattiggård till samma värde som den gamla	67,000: —	82,500: —
	<u>Summa</u>	<u>347,858: 80</u>
avdrag för försäld överflödig jord	9,000: —	
		<u>338,858: 80</u>

Dessutom har stadens vattenverk för tillgodoseende av ökat krav å vattenleverans efter regementets inflyttning utbyggt för en kostnad av 40,000 kronor.

II. Antal för år 1925 mantalsskrivna personer tillhörande regementet; 477 (211 hushåll).	
III. Stadens sammanlagda beskattningsbara inkomst för år 1924 uppgick till 8,685,510 kronor. För år 1925 har uttaxerats kronor 8: 34 per 100 kronor inkomst. Stadens skulder belöpa sig till i runt tal 2,280,000 kronor. Utgifter för räntor och amorteringar för år 1925 till kronor 160,240: 36.	
IV. Beskattningsbar inkomst och kommunalskatt påford regementets personal:	
1924: 650,100 kronor skatt	50,715: 81
1925: 562,610 » »	44,021: 67
V. Inkomster för	
Stadens gasverk	cirka 7,000: — per år
» vattenverk	» 8,500: — » »
VI. Beräknade hyresinkomster per år av regementets personal:	
cirka 30 personer till medelhyra av 1,200 kronor	36,000: —
» 10 » » » » 600 »	6,000: —
» 50 » » » » 800 »	40,000: —
	<u>Kronor 82,000: —</u>

- VII. Inkomster per år för enskilda leverantörer till regementet:
cirka 110,000 kronor.
- VIII. Till ovanstående komma de synnerligen betydande inkomster, vilka genom regementet och dess personal tillföras köpmän, hantverkare och arbetare.
Vid eventuell indragning av regementet bliva förlusterna för många av dessa yrkesmän ruinerande.

Vänersborg den 24 mars 1925.

Enligt uppdrag:

Max Rehman.

Stadskassör.
